

Vertaling van deze geschriften moet dan ook niet in het licht van algemene 'Volksaufklärung' gezien worden, maar meer als het stellen van een daad die in het verlengde ligt van een reformatorische gezindheid. Ook de vertalingen uit de zeventiende eeuw hebben niet tot doel het volk met Erasmus bekend te maken: het maken van een correcte, literair verantwoorde vertaling was meer een uiting van *Bildung* en 'formale Schulung', waarbij een grondige kennis van zowel het Latijn als de moedertaal tentoongespreid kon worden. De inhoud van de Erasmiaanse vredesgeschriften maakt dat zowel de vertalers als ook het lezerspubliek in de hogere, ontwikkelde lagen van de bevolking moeten worden gezocht.

Tineke ter Meer, Vier vroege nieuwjaarsgedichten van Constantijn Huygens

De jaarwisseling heeft Constantijn Huygens vaak naar de pen doen grijpen. Zo'n veertig gedichten zijn er van hem overgeleverd die met deze gebeurtenis te maken hebben. Zelfs wanneer we in aanmerking nemen dat Huygens' oeuvre vrij omvangrijk is, dan nog mogen we dit een respectabel aantal noemen. Ook onder de Latijnse jeugdgedichten zijn ze te vinden. Vier daarvan — drie gericht aan Christiaan Huygens sr., Constantijns vader, en één gericht aan het hele gezin — waren het onderwerp van deze lezing. Aan de bespreking van deze vier teksten ging een inleidend gedeelte vooraf waarin aan de orde kwamen: 1) Huygens' vroegste Latijnse poëzie in het algemeen en de rol die zijn vader heeft gespeeld bij de totstandkoming daarvan; 2) de *strena*-traditie.

Het ligt in de bedoeling dat de tekst van deze lezing in enigszins aangepaste vorm als artikel in een tijdschrift verschijnt.

Jeroen Jansen, Neolatijn en moedertaal. De stijltheorie als interferentiemodel

1. Inleiding

De zestiende eeuw mag beschouwd worden als de periode waarin de verschillende volkstalen in West-Europa in tal van gewaardeerde wetenschappen dòòrbraken. Deze ontwikkeling werd zoals bekend al in het veertiende-eeuwse Italië met Dante ingezet. De latere 'questione della lingua', de discussie (in Italië voornamelijk tussen Toscanen en niet-Toscanen gevoerd) over de waarde van de volkstaal, werd door andere landen, ook de landen die niet in het bijzonder dezelfde (talige) band met het klassieke verleden hadden, overgenomen en met name gevoerd vanuit een praktische noodzaak. De levende volkstaal bleek geschikt om als medium te fungeren onder vakmensen, om vernieuwingen op allerlei terreinen op te tekenen, maar ook om zich in het politieke milieu adequaat uit te drukken. Bovendien waren de bereikbaarheid van het woord Gods voor iedereen en op den duur het gebruik in het onderwijs factoren die de status van moedertalen hebben vergroot.

Ziehier sterk gesimplificeerd de geboorte, groei en rijping van de volkstaal op terreinen die voorheen door het Latijn werden beheerst. Duidelijk is dat een dergelijke jeugd niet zonder puberteitsjaren kon verlopen. Het was een langdurig proces, vol terugslagen en struikelingen, moeilijkheden die menig auteur weer naar de veiligheid en vertrouwdheid van het Latijn deden terugverlangen. Dit gold zelfs voor de meest verstokte moedertaalbouwers en puristen, zoals P.C. Hooft - of moet ik zeggen dat dit *juist* voor deze groep auteurs gold: want iemand als Hooft zag zich keer op keer geconfronteerd met het probleem zijn purismen te matigen en toch zuiver Nederlands te schrijven. "'t zoude misschien nutter zijn in zuiver Latijn te schrijven", verzuchtte hij eens.¹ Hij prefereerde op zo'n moment van moedeloosheid een taal van reputatie, een taal ook die de status van zuiverheid bezat, boven een moedertaal die door tal van barbariserende invloeden was aangetast, een besmetting die zij nooit heeft kunnen afleggen. Het was overigens geen typisch

¹ Zie P.C. Hooft, *De briefwisseling*. Uitgegeven door H.W. van Tricht. Met medewerking van F.L. Zwaan, D. Kuijper Fzn en F. Musarra. 3 dln. Culemborg 1976-1979, dl II, pp. 534-5.